

- La injustícia de les guerres, la situació de les famílies “dels vençuts” i el fet que no saben exactament on són els seus familiars, i la manca d’interès per part de les autoritats per investigar el que va passar. Cal destacar el treball de l’Associació de la Memòria Històrica i la falta de sensibilitat dels governants.

Bibliografia

- Antoni Armengol Coll, Jaume Armengol. *La República, la Guerra Civil a Inca. La Repressió. Ed. Perifèrics, Palma, 2005.*
- Antònia París Llompart. *A la memòria del meu pare.*
- *Cultura Obrera, 1920, 1921.*
El Obrero Balear, 19 de setembre de 1919, 17 de març de 1920, 3 d’agost de 1920, 1921. Inca Revista, 15.
Associació per la Memòria de Mallorca.
Fotografies i documents arxiu A. Armengol Coll.

El mestre Llorenç Ramis. Un apunt biogràfic i pedagògic

XIII JORNADES D’ESTUDIS LOCALS

Antoni Aulí Ginard
Joan Cánovas Salvà
Jaume Soler Capó

1. Introducció

La societat no sempre ha reconegut la feina del seus membres. Bé, a vegades sí. Els estaments socials, els poders polítics, tenen tendència a valorar més els esdeveniments ludicoesportius i les persones lligades a aquests que els referits als culturals i educatius.

Els membres de l’Arxiu-Museu de l’Educació volem recordar i al mateix temps retre un reconeixement en vida al mestre Llorenç Ramis Rosselló.

Llorenç Ramis, el segon dels darrers d’una família de nou germans, vuit germans i una germana, és l’únic viu de la saga familiar. De la família d’“els Estiradors”. Té noranta-dos anys.

Fou durant molts d’anys mestre de l’Escola Parroquial. Abans havia estat destinat a terres catalanes.

Fou el promotor i primer director del CP Ponent.

A la comunicació presentam un apunt del seu perfil biogràfic i pedagògic a partir de la documentació existent als nostres arxius, i a partir de distintes converses mantingudes amb ell, a la residència on actualment viu.

Un home sempre modest, d’aquí les seves paraules: “**si he fet alguna cosa a la vida, la societat m’hi ha empès.**” D’esperit afable i bon conversador, i amb la lucidesa que li permeten els seus

més de noranta anys, hem pogut tractar temes i situacions que ens remetent a la postguerra civil, als anys del franquisme i als primers de la democràcia.

Són moments que formen part de la història encara recent d'Inca, moments en què molts infants no assistien de forma regular a l'escola, moments en què es formava en el "espíritu nacional", en els quals l'educació estava en mans, bàsicament, dels ordes religiosos i en els quals neix el que seria el segon centre públic de primària d'Inca. Moments que, igual que al mestre Llorenç Ramis, a alguns de nosaltres, també, ens tocà viure.

2. Llorenç Ramis, la persona

Figura 1. El mestre Llorenç Ramis té noranta-dos anys

Llorenç Ramis i Rosselló neix a Inca el 12 d'agost de 1920.¹ Doncs, a hores d'ara ja ha complit els noranta-dos anys. Va néixer a les vuit, segons consta a la seva partida de naixement.

Fou el penúltim d'una família de nou germans, amb una sola nina, fills tots ells de Pablo Ramis Llompарт de quaranta-vuit i de Ana Rosselló Llompарт de quaranta-dos. Vivien al carrer Gloria 71. El part, com era habitual, tengué lloc al domicili familiar.

Les ocupacions que figuren al document són especialment significatives en el cas de la mare: "dedicada a las ocupaciones propias de su sexo". El pare era qualificat com a "propietario".

La família era coneguda com d'"els Estiradors", no de "Tiradors", com remarca en Llorenç. El nom es referia als treballadors que estiraven els fils per poder fer cordes.

Regentaven l'hostal del mateix nom que es trobava al que era el seu domicili. Un hostal molt reconegut i que fou transformat en una edificació de locals i pisos que abraça actualment des del carrer de la Glòria fins a Hostals (antigament Mesones).

Els orígens familiars de la mare eren de Selva, mentre que els del pare eren d'Inca.

Llorenç Ramis es casa el vint-i-nou de desembre de 1951² amb na Teresa Fiol Janer. Na Teresa fou molt reconeguda a Inca i a fora de la ciutat per les seves obres pictòriques, especialment pel tema de les flors.

Del matrimoni, en neixen dos fills: en Pau, el major, i en Tolo, així se'l coneixia. Traspasat molt jove.

1 AMEIB-SECCIÓ ADMINISTRATIVA-Expedient personal del mestre Llorenç Ramis Rosselló. Partida de naixement.

2 AMEIB-SECCIÓ ADMINISTRATIVA-Expedient personal del mestre Llorenç Ramis Rosselló. Còpia del Llibre de família.

3. Els seus estudis

"No existien escoles com ara les entenem avui en dia. Els nins estudiaven els vespres a les cases dels mestres. Quan sabien sumar, restar o dividir ja ho deixaven per anar a fer feina", són les paraules del mestre Llorenç Ramis quan recorda els seus estudis. Són records, a vegades difusos, però records que semblen ben vius al seu enteniment.

Existien Sant Francesc i La Salle, en el primer d'ells diu que el seu germà Tomeu era professor de Sant Francesc. Ell hi estudià el batxiller.

Parla de la figura del pare Cerdà com una persona capdavantera en el món de l'educació a Inca i a l'hora d'organitzar les classes a Sant Francesc, el pensionat...; i la imatge del pare Cerdà resulta ben present a distintes converses. Parla molt bé del frare franciscà, del qual diu que tenia grans inquietuds socials.

I a tot això, no oblidat que li donà una petita galtada, un dia que estava distret a classe; però ho fa sense cap mena de rancúnia. Més aviat el record sorgeix a tall d'anècdota.

A l'hora de tornar als anys d'estudiant, no deixa de fer esment a altres franciscans, citant altres noms com els dels frares Nicolau o Amengual.

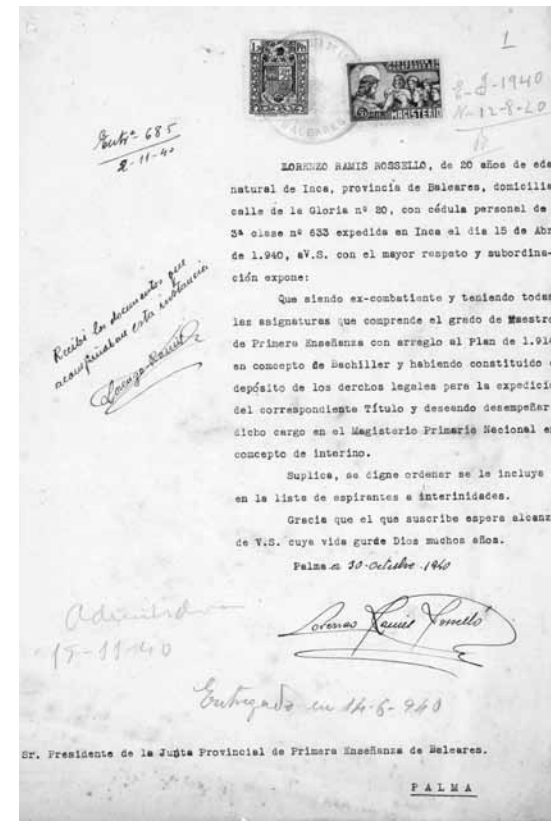

Figura 2. Escrit on es referencia el títol de mestre

Els estudis de batxiller els cursava a Inca, si bé els exàmens els feia a Palma.

Pel que fa a l'obtenció del títol de mestre, sabem a través d'un escrit dirigit al president de la Junta Provincial de "primera enseñanza"³ que el va aconseguir pel fet de tenir aprovades totes les assignatures que comprenien el grau de mestre de primer ensenyament, pels seus estudis de batxiller (Pla de 1914), i després de fer el dipòsit dels drets legals.

A la demanda del títol, hi afegia el fet de ser excombatent i demanava poder treballar com a mestre interí. Ens contà que no havia participat a la Guerra Civil. No hem aconseguit esbrinar si hi intervingué o no.

Llorenç Ramis es mostrava com una persona inquieta i decidí cursar estudis de Pedagogia. Ens narrà que a Barcelona realitzà les assignatures comunes i a Madrid, les d'especialitat. A la documentació que trobam al seu expedient,

3 AMEIB-SECCIÓ ADMINISTRATIVA-Expedient personal del mestre Llorenç Ramis Rosselló. Sol·licitud del títol de mestre.

veim com el 6 de febrer de 1947⁴ demana tres mesos de permís per absentar-se de la seva feina, que en aquells moments era a Besalú, per poder “atender” els seus estudis universitaris.

El juny del mateix any rep l'oportuna autorització, si bé se li indica que “...dejando atendida la enseñanza con cargo a sus haberes”.⁵

4. La seva trajectòria professional

A la seva joventut, Llorenç Ramis practicava esports, i més concretament futbol. La seva afició per l'esport fou present en distints moments de les nostres converses.

Diu que se'n va anar al Barcelona recomanat pel Constància i el seu germà Tomeu, per provar com a futbolista.

Es trobà amb la tessitura de triar entre futbol i feina. I es decidí per aquesta darrera opció. Una lesió al genoll, després d'una entrada d'un jugador contrari, l'obligava a una intervenció quirúrgica.

El fet de tenir ja les oposicions, com veurem tot just a continuació, fou un element essencial per a la seva decisió. Era “pa per sa vida”.

El mestre Llorenç Ramis i Rosselló aprova l'oposició el 1941 (convocada el 19 de maig), ens comentà que amb el número 1 d'Espanya. Aprova el curset per als nous opositors que se celebra entre el 22 de setembre i el 19 d'octubre de 1942.⁶

Després d'aprovar les oposicions es trasllada a Vila-rodona (Tarragona) com a propietari provisional. El seu full de serveis explicita que amb data 29-10-42, si bé a efectes legals consta des del dia primer d'agost del mateix any. Acaba la seva tasca en aquesta població el 30-09-46.⁷

De l'estada a terres tarragonines, recorda que al mateix edifici estaven les aules dels nins i les nines.

Assenyala que vivia a una pensió que li costava més del que guanyava. “Perdia un duro o tres pessetes cada dia, tampoc ho sé exactament.”

Parlà amb l'inspector d'aquesta situació econòmica. Un home molt major, 80 anys, que anava a peu als pobles, i al qual els al·lots solien donar la benvinguda i acompanyaven a la seva arribada pels carrers de la població fins arribar a l'escola.

“Vostè és tontu o un sant”, li digué l'inspector. “Ni una cosa ni l'altra”, li contestà en Llorenç, que reitera aquest fet una vegada i una altra; es veu que li quedà prou remarcats a la memòria.

Segueix explicant que l'inspector va dir al batle que arreglès el tema, o bé “la canalla, al carrer”. Li va aixecar el bastó i li digué “li trencaré el cap...”.

Recorda, a més a més, un escrit del governador en el qual es deia “aconsejo al ayuntamiento facilite al máximo la labor del maestro”.

Afirma que la premsa del moment es va fer ressò d'aquest tema.

“SEMPRE M'HE SENTIT BEN ACOLLIT PERTOT”, són unes paraules ben aclaridores i significatives del bon tarannà del mestre Ramis Rosselló.

Pel concurs general de trasllats és destinat a Besalú (Girona).⁸ Allà treballarà des de 20-09-46 a 31-08-52. Començà cobrant 6.000 pessetes anuals. Quan deixà el poble el sou arribava fins a 10.920 pessetes.

Permutà a Setcases (Girona) des de 1-9-52 a 14-12-52 amb el mestre Bartolomé Guix Torroella (en un algun document és citat com Peracuala). Aquesta permuta, canvi de lloc de feina amb un altre mestre, és recorreguda davant el Ministerio de Educación per part de Fernando Roura Roca.

És anul·lada per ordre de la Dirección General de Enseñanza Primaria de 29 d'octubre de 1952.⁹

Figura 3. Nomenament definitiu com a mestre de l'Escola Parroquial

En aquesta data ja treballa a Inca a l'Escola Parroquial d'Inca de nins i nines.¹⁰ Quant a l'Escola Parroquial, segons la comunicació presentada per Pere Fiol Tornila i Catalina Ferrà Cantera a les Jornades d'Estudis Locals d'Inca de l'any 2009, fou creada la de nines per OM de 16 de gener; mentre que la de nins ho fou per OM 27 de febrer del mateix any.

Llorenç Ramis Rosselló és nomenat a proposta del bisbat per a l'escola de nins. Seria l'únic professor titular al llarg de la història del centre.

Per a la de nines, el nomenament recaigué en Juana Ana Beltrán Domech, de Cas Botet.¹¹

El mestre Ramis explica que “en principi, estava situada a un pis de Can Ripoll. Després fou al Jardinet”, més tard acabarien a les dependències de l'hotel Domingo.

4 AMEIB-SECCIÓ ADMINISTRATIVA-Expedient personal del mestre Llorenç Ramis Rosselló. Petició de llicència per a estudis.

5 AMEIB-SECCIÓ ADMINISTRATIVA-Expedient personal del mestre Llorenç Ramis Rosselló. Escrit del director general de Primera Enseñanza.

6 AMEIB-SECCIÓ ADMINISTRATIVA-Expedient personal del mestre Llorenç Ramis Rosselló. Certificació de la secretaria de l'Escuela del Magisterio de Baleares.

7 AMEIB-SECCIÓ ADMINISTRATIVA-Expedient personal del mestre Llorenç Ramis Rosselló. Full de serveis.

8 AMEIB-SECCIÓ ADMINISTRATIVA-Expedient personal del mestre Llorenç Ramis Rosselló. Full de serveis.

9 AMEIB-SECCIÓ ADMINISTRATIVA-Expedient personal del mestre Llorenç Ramis Rosselló. Escrit del director general de Primera Enseñanza.

10 AMEIB-SECCIÓ ADMINISTRATIVA-Expedient personal del mestre Llorenç Ramis Rosselló. Nomenament Escola Parroquial.

11 AMEIB-SECCIÓ ADMINISTRATIVA-Expedient personal del mestre Llorenç Ramis Rosselló. Nomenament Escola Parroquial.

“Vaig arribar a tenir 80 nins.” Va parlar amb l'inspector davant la necessitat de tenir més professorat. “El Ministeri pagava els mestres si l'Església oferia un local, o bé l'oferia la població o alguna persona de la societat.”

La Llei Vilar Palasí féu que l'ensenyament fos obligatori. “Els alumnes s'incorporaven a les aules, quan havien acabat les feines al camp; a més a més, els municipals denunciaven els al·lots que trobaven al carrer.”

Davant aquests fets i que l'Escola Parroquial estava saturada sense lloc físic per poder moure's els infants, va cridar l'inspector i li digué que no podia tenir més nins a l'aula. La seva resposta fou: “Si no caben dins la classe, que s'asseguin a l'escala.”

Les paraules de l'inspector, si bé podien sonar pròpies del moment, sonaven totalment inoportunes. Això fa que el dia següent anàs a la Delegació del Ministeri d'Educació.

“Està lleig dir-ho, però gràcies a mi es va fer el CP Ponent. Aleshores formava part de la Junta Local d'Ensenyança. En concret, n'era el secretari.”

Davant la situació i per demostrar la necessitat de noves aules, va fer dos censos. Un, de centrat en els infants que no anaven a escola. L'altre cens es referia a les places disponibles a l'escola.

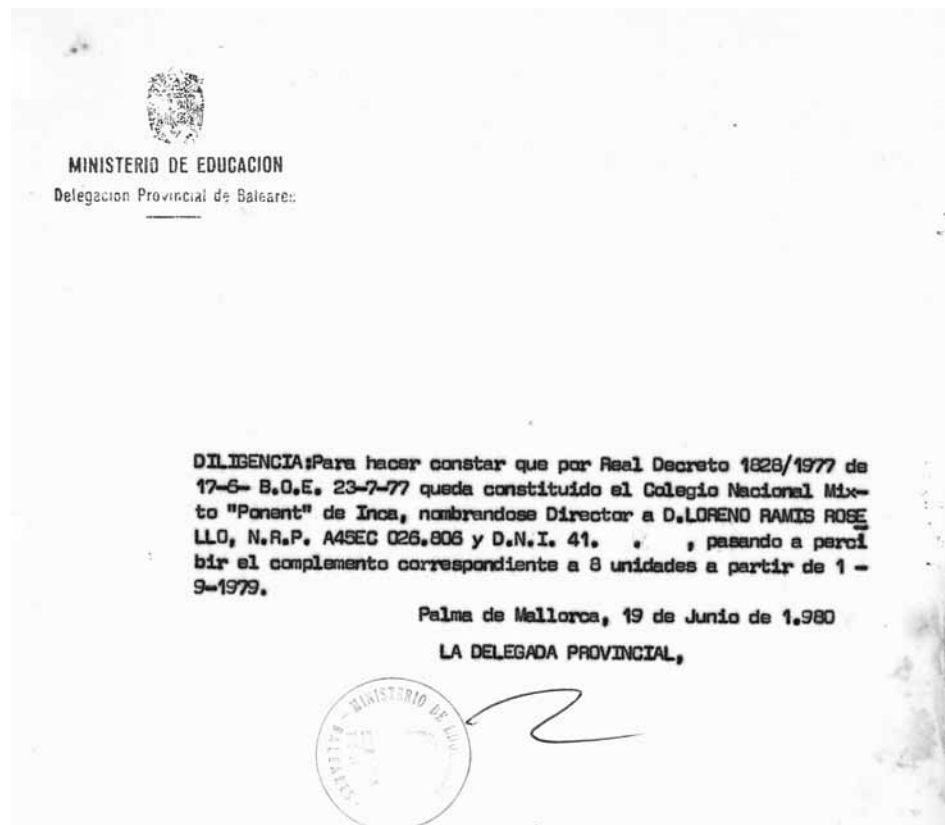

Figura 4. Nomenament com a director del CP Ponent

Són els preliminars del que després serà el CNM Ponent; un centre sorgit per superar els problemes d'escolarització abans esmentats. Fou creat per l'RD 1828/1977 de 17-6. BOE 23-7-1977.¹²

Tancada l'Escola Parroquial, passarà juntament amb les altres mestres al CNM Llevant, que aleshores dirigia Pedro Ballester del Rey.

A través d'un "concurssillo",¹³ el 1977 passa al CNM Ponent, d'on serà el director fins a la seva jubilació l'agost de 1985.

Figura 5. Foto de la inauguració del CP Ponent

Curiosament, ara viu a la residència que està just al costat del centre. Una escola que ha sofert importants canvis des de la seva inauguració.

Al mestre Llorenç Ramis se li il·lumina la cara quan contempla l'edifici. “Aquella palmera que veus la vaig sembrar jo”, es dirigeix a l'interlocutor.

En els records li apareixen els moments en què es varen construir noves aules per donar cabuda als nins i nines de preescolar o bé les negociacions amb l'Ajuntament per poder crear un espai per atendre els infants amb necessitats educatives especials. Cal recordar que el Col·legi Ponent fou el primer centre a Inca d'integració d'alumnes amb discapacitats.

Eren moments en què els centres privats, fruit de la bonança econòmica de la ciutat i de la contrada i, a més, de la gran influència i prestigi de l'Església, protegida pel règim franquista, vivien un autèntic boom; i els centres públics eren rebutjats. En la majoria dels casos, només hi assistien les famílies a les quals no els quedava altre remei que fer-ho.

¹² AMEIB-SECCIÓ ADMINISTRATIVA-Expedient personal del mestre Llorenç Ramis Rosselló. Diligència del Ministeri d'Educació y Ciencia.

¹³ AMEIB-SECCIÓ ADMINISTRATIVA-Expedient personal del mestre Llorenç Ramis Rosselló. Diligència de nombramiento.

5. La feina als centres privats

A l'època que treballava a l'Escola Parroquial hi havia un important dèficit de llicenciats. El fet de tenir el títol de pedagog li possibilitava treballar a Sant Francesc, La Salle i a la Puresa (en aquest darrer centre tan sols durant dos o tres mesos).

El rector havia nomenat don Vicenç Batle com a professor de religió de l'Escola Parroquial, el que llavors es deia "catecisme". Mentre ell feia les seves classes, en Llorenç aprofitava per anar als altres centres.

Parla de la pugna entre els directors de Sant Francesc i La Salle per disposar dels seus serveis. "Pràcticament es barallaren perquè hi anàs a fer feina", afirma, mentre el rictus de la cara se li inunda d'una certa alegria.

Precisament, a Sant Francesc impartia l'assignatura de redacció, ja que els alumnes acabaven els seus estudis i no sabien redactar. Els explicava les normes que havien d'emprar i, a més a més, els presentava diferents models per redactar.

A més dels alumnes de cursos normals, li afegiren els seminaristes franciscans que, també, es formaven al centre.

Al col·legi de Pureza de María hi ha anà poc temps, "uns dos o tres mesos", perquè el centre preferia tenir una monja a les aules.

Refereix que molts dels religiosos que treballaven no tenien titulació.

6. La "formación del espíritu nacional"

A més d'impartir docència als centres privats, durant, almenys, el curs de 1970-71 treballarà, a l'INEM (Instituto de Enseñanzas Medias de Inca), avui IES Berenguer d'Anoia, la construcció del qual havia propiciat el que era batle d'Inca, Alfonso Reina Bono.

Aquí impartia cinc hores de "formación cívico-política",¹⁴ el que abans es deia "formación del espíritu nacional".

Ens trobam al principi dels setanta. Cobrava 2.870 pessetes mensuals i no tenia pagues dobles per ja tenir-les assignades com a mestre.

En Paco (Francisco) Homar, que aleshores era o havia estat *jefe* de Juventudes i que ocupà diferents càrrecs dins l'estructura del *Movimiento*, li demanà si volia impartir aquesta matèria que era obligatòria i que servia d'adoctrinament ideològic a favor del règim de Franco.

En Llorenç conta que havia fet un curs de formació sobre aquesta temàtica durant la seva estada a Tarragona.

"Treballava a les aules qüestions que afavorien en Franco", concreta.

¹⁴ AMEIB-SECCIÓ ADMINISTRATIVA-Expedient personal del mestre Llorenç Ramis Rosselló. Certificació del secretari de l'INEM.

També, treballà com a professor d'educació d'adults, a través del Círculo del propi CP Ponent.

La seva carrera professional s'allargà un total de 42 anys, 8 mesos i 25 dies, amb un total de 14 triennis.

Es jubilà l'any 1985. Guanyava 1.460.998 pessetes.¹⁵

Molts dels seus alumnes li han agraït al llarg del temps la seva feina. Uns, personalment, i d'altres, de forma pública. Així ho feren els del CP Ponent en el seu moment i els de l'Associació d'Antics Alumnes del Col·legi Beat Ramon Llull, els quals li entregaren el Premi "Sant Francesc d'Inca" de l'any 2003, "per la feina feta en el centre, per la seva estima al Col·legi i a l'Associació".

EL CP Ponent li dedica anualment un certamen literari que porta el seu nom, amb motiu de la setmana cultural que se celebra al centre.

7. La tasca educativa. El seu ideari

El matí que parlarem de cultura i educació, les converses sempre foren espontànies sense temes predeterminats, el vespre abans havia anat a cantar al Teatre Principal amb un altre grup de cantaires majors –"sempre m'ha agradat cantar. Quan era nin ho feia a Santa Maria la Major i a Sant Francesc"–, estava molt satisfet i mostrava la seva alegria de forma continuada al llarg de la conversa i reiterava les seves opinions sobre la cultura i el paper de l'educació a la societat. Es mostrava orgullós del fet d'haver llegit unes paraules a l'esdeveniment del Teatre.

Una de les idees que mostrà més clares era la d'"hem d'estimar la nostra llengua, perquè és ben nostra".

Aquest dia van fluir un bon nombre de qüestions relacionades amb la cultura i l'educació. El mestre Llorenç Ramis Rosselló tornà a reviure què feien els pagesos.

"Llavors moltes famílies es dedicaven a les feines del camp, el més important eren les anyades. En canvi, per als nins el més important és fer la persona, no l'home".

"Hem de fer els homes, persones. Existeixen actes humans i actes personals", continuà.

El seu decàleg recull afirmacions com "la cultura revesteix l'home d'un saber; llavors, ja no li dius home, li dius persona".

O bé, altres tan significatives com "a l'escola hem de treballar per fer persones, no tan sols homes o dones".

"La cultura és el cultiu de l'home. L'home, l'han de cultivar. La gent s'ha de cultivar. Hem de cultivar els al·lots perquè siguin persones de la mateixa manera que un pagès cultiva la terra. S'ha de tenir paciència i tot millorarà."

¹⁵ AMEIB-SECCIÓ ADMINISTRATIVA-Expedient personal del mestre Llorenç Ramis Rosselló. Certificació del director provincial del MEC.

Són paraules molt assenyades d'un home, més aviat una persona, que dedicà tota la seva vida a formar persones. Ja en el terreny estrictament pedagògic explicità pensaments prou vàlids a dia d'avui, encara que no sempre aplicables a una escola i a un entorn actual molt diferent, absolutament diferent, del que al mestre Ramis li tocà ensenyar.

“No he castigat mai ningú, sempre he orientat els alumnes.” “Castigar és una equivocació. Al nin l'has d'ajudar, l'has de motivar.” “S'ha d'intervenir per bé de la cultura, de la societat. A mi m'agrada molt la cultura”, digué.

Paraules que brollaven de la ment d'una persona que sempre s'ha mostrat humil, dialogant i que va lluitar per una educació, per una formació millor per als seus alumnes. D'una ment que es va decantar per fer persones, no homes.

Llorenç Ramis Rosselló, mestre d'escola durant mes de quaranta-dos anys. Quasi tota la seva trajectòria professional a Inca, la ciutat on va néixer. Una trajectòria bàsicament centrada en l'educació pública.

Ara, continua vivint als seus més de noranta-dos anys i amb el cap clar just al costat de la que ha estat la gran obra de la seva vida: el Col·legi Ponent. El destí. La vida.

Mentre declina la conversa també declina l'estiu perquè els primers dies de tardor ja són aquí. Fora, el ventet bufa i els primers nigs enteranyinen el cel.

La vida, continua; que sigui per molts d'anys per a tots i, especialment, per al mestre Llorenç Ramis Rosselló.

Un bon professional i una excel·lent persona.

Dies de tardor de 2012.

Dijous Bo: de la fira a la festa (1807-1918)

XIII JORNADES D'ESTUDIS LOCALS

Miquel Pieras Villalonga

*Si a Inca vos casau
cada dijous feren fira
allà estareu a la mira
dins una vila reial.¹*

1. Introducció

Els estudis sobre molts d'aspectes relacionats amb la història d'Inca sempre es poden qualificar de poc analitzats o, en determinats casos, d'inèdits. Tot i això, s'ha de dir que en relació amb estudis històrics sobre el Dijous Bo, entès com a fira i mercat, la bibliografia és ben escassa. En concret hi ha algunes breus ressenyes descriptives aparegudes els darrers quaranta anys.²

L'objectiu d'aquesta comunicació és donar a conèixer les característiques més destacables d'una fira de caire insular durant el segle XIX i principi del segle XX. Durant aquest període la fira viu transformacions que la portaran a ser cada vegada menys una fira i cada vegada més una festa. Aquesta comunicació vol ser un estudi més dins el camp del comerç interior de Mallorca, un terreny en el qual no hi ha prou historiografia. El coneixement de l'activitat comercial entre la capital i els pobles, entre el pla i la muntanya o entre la costa i l'interior són temes que sovint s'han incorporat dins estudis sobre les activitats artesanals durant l'edat mitjana i l'edat moderna.

En el cas d'Inca hi ha dos estudis sobre aquestes activitats artesanals que s'han de destacar. En primer lloc, Miquel Deià va analitzar l'activitat comercial a Inca entorn del sector del tèxtil, del

¹ Cançó popular recollida per Miquel Duran a *Es Ca d'Inca*, 29 de novembre de 1903.

² José Solivellas: "Las ferias y fiestas de Inca" a *Programa del Dijous Bo de 1971*, Inca, 1971.
Santiago Cortès: "Dijous Bo de hoy, de ayer... de siempre" a *Programa del Dijous Bo de 1975*, Inca, 1975.
Santiago Cortès: "el Dijous Bo d'antany" a *Programa del Dijous Bo de 1992*, Inca, 1992.
Gabriel Pieras: "les fires d'Inca nomenades "tradicionals" a 1924" a *Programa del Dijous Bo de 1989*, Inca, 1989.
Pere-Joan Llabrés: "Pregó del Dijous Bo de 1991" a *Programa del Dijous Bo de 1992*, Inca, 1992.